

Retorn a la cuina de l'àvia

GLORIA MATAMALA / HAFAGUI

Si Josep Pla va parlar-nos de la vella cuina familiar del seu entorn, Jaume Fàbrega ho fa de tota la cuina familiar catalana, de punta a punta dels Països Catalans. 'El gran llibre de la cuina de les àvies' aplega més de 1.500 receptes.

A València és l'arròs de senyoret, a Mallorca, l'arròs de cego, i a Barcelona, l'arròs Parellada, en homenatge a un client –era senyoret, no cec– que no hi volia entrebancs, és a dir, que les gambes, llagostins, escamarlans i musclos hi havien d'aparèixer despullats de la closca. Però és el mateix arròs, perquè la cuina és única, la cuina que parla català, ens diu Jaume Fàbrega (Vilavenut, Pla de l'Estany, 1948).

El comentarista gastronòmic d'EL TEMPS coneix com ningú la cuina de Catalunya, del País Valencià i de les Illes –i també la dels voltants, tant la de la resta de la Mediterrània com l'occitana o la francesa, i més enllà d'enllà– i això li ha permès elaborar el receptari més complet i genuí de la nostra cuina tradicional, *El gran llibre de la cuina de les àvies* (RBA-La Magrana).

Jaume Fàbrega arriba a aquest cim de la cultura gastronòmica després de re-

córrer un camí responsable i sacrificat basat en una curiositat sense límits pel menjar i en un coneixement excepcional de la llengua, la història i la cultura del país. Des d'aquest cim, si mira enrere, veu una obra immensa, única entre els escriptors gastronòmics catalans i excepcional entre els escriptors gastronòmics del món: més de quaranta títols publicats, amb traduccions a diverses llengües, i milers d'articles. Quatre dels seus llibres han obtingut el Gourmand World Cookbook Awards, els Oscar de la literatura gastronòmica.

El gran llibre de la cuina de les àvies aplega més de 1.5000 receptes. És una obra total, un text de referència que apareix en un moment oportú.

“Sorgeix –ens diu Jaume Fàbrega– en un moment que la cuina tradicional està en alerta roja. Ens cal salvar i recuperar la cuina tradicional, ara que triomfa la d'autor. La cuina d'autor no podrà subsistir sense la tradicional. Si no la sal-

vem, la d'autor serà una cuina sense pàtria, sense país, desnaturalitzada. A més, d'autor és de restaurant i a casa sempre hem de partir de la tradició. Aquest és el llibre ideal per tenir a casa amb receptes entenedores per a tots els homes.”

És el llibre de la cuina dels pescadors, dels pagesos i de les mestresses de casa de les àvies. I si hi ha un plat de restauració és perquè ja fa temps que s'ha incorporat a la cuina familiar, com els canelons.

Bo i pensant en el fet que s'ha trenat la transmissió de la cultura culinària familiar, ara que difícilment les àvies conviuen amb filles i nètes; bo i pensant el fet que les noves generacions de noies prefereixen tancar-se a l'habitació en comptes de quedar-se a la cuina amb les seves mares; bo i pensant que han desaparegut les mestresses de casa que havien après a cuinar a les cases dels senyors quan de joves hi entraven minyones, i bo i pensant que s'ha perdut el coneixement de molts plats que demanen el seu temps d'elaboració, el receptari presenta una introducció destinada a explicar les tècniques culinàries i la preparació dels ingredients; estris i aparells, les mides i proporcions i les tècniques de conservació.

Hi són tots els noms, des de les peülles de la carn als de les espècies, de l'ànglès lingüístic català.

Les receptes es reparteixen entre bases i salses; primers i segons plats; postres; conserves, embotits i formatges, i begudes, amb un apèndix dedicat a plats que ens han vingut de fora recentment, com el *rissoto* italià o el *tximitsurri* argentí.

No és un receptari fred ni innocent. “Com en la majoria dels meus llibres – ens diu Fàbrega–, hi ha una part assagística, i política, fins i tot. Un llibre de cuina no és un producte inocu, té ideologia i aquí és més clara, per contrarestar així la sobreentesa ideologia espanyola colonitzadora de molts llibres de cuina, fins i tot dels catalans. Situar la cuina en àmbit dels Països Catalans com faig jo ja és una declaració de principis. Això es tradueix en un treball molt acurat del llenguatge, sempre respectuós i atent a les variants comarcals o regionals, i a les formes genuïnes. Per exemple, ara s’ha imposat ‘foc lent’, mentre que es pot dir ‘foc dolç’ o ‘baix’, i es deixa de banda ‘escudella’: tot són ‘sopes’.”

Algunes de les solucions de Jaume Fàbrega discrepen de les oficials del Termcat. “Imposen mots –ens diu– que no funcionen des del punt de vista gastronòmic ni lingüístic. Per exemple, del ‘cebollí’, que és com s’ha dit el ‘*ciboulet*’, usat cada cop més com a substitut del julivert, en diuen ‘caramuixa’, que és una variant de la ceba silvestre tòxica. També han preferit ‘xarrupet’ a ‘sorbet’, pensant que ve de l’espanyol ‘*sorber*’, però ens ve del francès, i, al seu torn, del sicilià, i finalment del turc, i significa ‘beguda gelada’; per tant, no té res a veure amb ‘xarrupar’.”

L’escriptor lluita en aquest llibre contra l’espanyolització de l’estil gastronòmic. “En castellà –ens diu–, les receptes s’expliquen de manera impersonal, amb infinitius. En canvi, segons la tradició catalana, existent des del XIV amb Sent Soví, et dirigeixes a la persona.”

El gastrònom enllaça amb una línia molt clara, la de Ferran Agulló i la de la “nostra vella cuina familiar”, de Josep Pla. “Pla –ens diu– parla de la cuina local, sense fer localisme. Hi ha gent que es pensa que aquell plat és típic i exclusiu del seu poble, com diu dels mots que no troba al Fabra, i s’ha d’anar molt en compte per assegurar si aquell plat, o aquell mot, és local.”

Lluís Bonada

Dos quan s’aneguen

Sebastià Alzamora

“Antes moros que catalans”

Aquesta que reproduesc al títol és la formulació mallorquina d’un dels crims de guerra de l’anticatalanisme radical, equivalent al “No mos fareu catalans!” dels blavers valencians, que al seu torn ha servit al periodista Francesc Viadel per posar títol al llibre que acaba de publicar amb l’Esfera dels Llibres, amb el subtítol, del tot encertat i per això mateix força més inquietant, d’“Història inacabada del blaverisme”.

No mos fareu catalans és un llibre que s’agraeix perquè es pren la molèstia d’analitzar un dels fenòmens polítics i socials més perniciosos entre els que s’han desenvolupat a l’empara de la democràcia i de l’estat de dret, i que, potser per la sensació de *déjà vu* que sol despertar, acostuma a deixar-se arraconat dins el calaix d’objectes pintorescos i residuals. No deixa de ser cert que una part de la qüestió és perfectament reductible a pura escòria parapolítica: des de les delirants teories pseudocientífiques (amb la filologia, la història i la sociologia com a disciplines preferents per abocar-hi tota mena de desvaris), passant per la xenofòbia irracional que el caracteritzen, tot en l’anticatalanisme radical sembla convidar a despatxar-lo com un reducte per a nostàlgics del franquisme sense gaires llums, més mereixedor d’indiferència que no de cap anàlisi acurada.

Tanmateix, el recomanable treball de Viadel demostra que les coses no són tan simples. En bussejar minuciosament dins l’espèss entramat d’entitats, personatges, mitjans de comunicació i partits polítics que hi participen i fixar-ne així una taxonomia, l’autor aboca llum sobre dos aspectes fonamentals, i sovint menystinguts, de l’anticatalanisme radical, igualment observables en el blaverisme valencià com en el gonellisme mallorquí.

DAVID VILLESQAS

El primer és la impunitat (judicial i de tota mena) amb què massa sovint aquesta, diguem-ne, ideologia, ha expressat els seus plantejaments a través de violència i accions descrites com a terrorisme pel Codi Penal, des dels atemptats contra Fuster o Sanchis Guarner fins al recent assalt a la llibreria 3i4, que ens ha refrescat tristament la memòria d’altres atacs perpetrats una vintena d’anys enrere. I el segon aspecte, i el més greu: la cobertura més o menys explícita que el PP i el seu entorn proporcionen a aquest moviment declaradament antidemocràtic, de vegades per convicció i, en la majoria dels casos, per pures estratègies d’intoxicació amb finalitats electorals. Infestats com estem de falsos demòcrates que és urgent desemmascarar, cal prendre nota de la informació recollida al llibre de Viadel.